

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

VYŽIVOVACÍ POVINNOST A PRÁVO NA VÝŽIVNÉ

© Zdeňka Králíčková, prosinec 2015

PRAMENY

- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD
č. 2/1993 Sb.
- OBČANSKÝ ZÁKONÍK - zejména část druhá
z. č. 89/2012 Sb.
- ZÁKON O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ
z. č. 115/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ZÁKON O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM
z. č. 91/2012 Sb.
- NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 4/2009, 18. prosince 2008, o příslušnosti,
rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech
vyživovacích povinností
- PROTOKOL O PRÁVU ROZHODNÉM PRO VYŽIVOVACÍ POVINNOST,
HAAG, 23. listopadu 2007, Úř. v. EÚ L 331

Promlčení § 613 OZ
Započtení § 1988/1 OZ
Úroky z prodlení § 1970 OZ
Bezdůvodné oboh. § 1665 OZ
Zaopatř. z pozůst. § 1665 OZ

PROCESNÍ PRAMENY

- OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD
z. č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- EXEKUČNÍ ŘÁD
z. č. 120/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů

LITERATURA

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.: Rodinné právo. Praha: C. H. Beck, 2014*
- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014.*
- *Nová, H., Těžká, O. : Vyživovací povinnost. Praha: Linde, 1995.*

POJEM VÝŽIVNÉ

- PATŘÍ DO SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUCE ZAOPATŘENÍ
- MAJETKOVÉ PRÁVO ODVOZENÉ OD STATUSOVÝCH (resp. obdobných) PRÁV RODINNÝCH
- ČÁST ZÁVAZKOVÉHO PRÁVA RODINNÉHO
  - POVINNOST DLUŽNÍKA (dát, konat, strpět)
  - PRÁVO VĚŘITELE (potřeby hmotné i nehmotné)

- VÝŽIVNÉ V ŠIRŠÍM SLOVA SMYSLU
- VÝŽIVNÉ V UŽŠÍM SLOVA SMYSLU - PLNĚNÍ (ALIMENTY)
  - V PENĚZÍCH
  - NATURÁLNÍ - osobní péče, poskytování bydlení

ÚČEL VÝŽIVNÉHO

- ZABEZPEČOVÁNÍ A ÚHRADA VŠECH ODŮVODNĚNÝCH POTŘEB OPRÁVĚNÉHO
  - ROZSAH: VIZ JEDNOTLIVÉ DRUHY VÝŽIVNÉHO

- ÚČELU LZE DOSÁHNOUT I JINAK
  - SMLOUVA O DŮCHOD § 2701 OZ
  - SMLOUVA O VÝMĚNKU § 2707 OZ
  - DELIKT (ODŠKODNÉ) § 2962 OZ
  - POJISTNÉ A NEPOJISTNÉ SYSTÉMY

PODSTATA VÝŽIVNÉHO

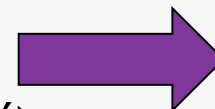
- APROBACE zejm. MORÁLNÍCH ZÁSAD PRÁVEM
  - DESATERO
  - OKRUH OPRÁVNĚNÝCH A POVINNÝCH SE LIŠÍ DLE PRÁVNÍCH SYSTÉMŮ
    - KONTINENTÁLNÍ
    - ANGLOAMERICKÝ
    - ISLÁM
  - HISTORICKÉ ÚPRAVY v. MODERNÍ KODEXY (PEFL)

ZÁSADY

RODINNÁ SOLIDARITA, VZÁJEMNÁ POMOC, OCHRANA SLABŠÍ STRANY

- odvozenost od statusových práv rodinných:
  - manželství
  - registrované partnerství
  - rodičovství
  - příbuzenství (předkové a potomci)
- taxativní výčet osob povinných a oprávněných:
  - manželé/rozvedení manželé
  - registrovaní partneři/bývalí registrovaní partneři
  - příbuzní v řadě přímé
  - neprovdaná matka a těhotná žena (společné rodičovství)
    - nikoli druh a družka, nevlastní rodič, sourozenci, švagři ...
    - faktické dobrovolné plnění - význam dle § 1637/1 a 2966 OZ

- obecnost, nikoli objektivizace
- zásadně kogentnost, nepřevoditelnost, nepromlčitelnost
- zásadně stav odkázanosti na výživu (potřebnost)
- zásadně nespolečenský charakter
- potencialita příjmů
- negativní kritérium - rozpor s dobrými mravy a zákaz zneužití § 2/3 a 8 OZ, 12/2 ZRP

„Rozpor s dobrými mravy jako důvod nepřiznání výživného dle § 96 odst. 2 ZOR je **spjat s jednáním osoby, která se přiznání výživného domáhá** a nikoli s jednáním osob jiných, ať již povinných, tj. těch, vůči kterým směřuje nárok na plnění vyživovací povinnosti, anebo osob třetích.“

Nález III. ÚS 606/04

- **zvláštní ochrana nezletilých dětí**
  - zahájení řízení *ex offa*
  - procesní kumulace s jinými věcmi - otcovství, rozvod
  - lze přiznat i tři roky zpětně (2008: I PRO ZLETILÉ)
  - motivační a sankční prostředky: exekuce - přednostní pohledávka

PŘEDPOKLADY

- STATUS
- ZÁSADNĚ STAV ODKÁZANOSTI NA VÝŽIVU - POTŘEBNOST OPRÁVNĚNÉHO
- MOŽNOSTI, SCHOPNOSTI A MAJETKOVÉ POMĚRY POVINNÉHO
- SOULAD S DOBRÝMI MRAVY, RESP. NEZNEUŽÍVÁNÍ

VZNIK

- *EX LEGE* SE VZNIKEM STATUSU
- DOBROVOLNOST
- NENÍ-LI PLNĚNO, SOUD
  - ŽALOBA
  - NEZLETILÍ: I *EX OFFO*
- NEPROMLČITELNOST
- ROZHODNUTÍ JE DEKLARATORNÍ

DRUHY VÝŽIVNÉHO PODLE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

- vyživovací povinnost rodičů k dětem (§ 915 - 919 OZ)
- vyživovací povinnost dětí k rodičům (§ 915 - 919 OZ)
- vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými (§ 915 - 919 OZ)
- vyživovací povinnost mezi manžely (§ 697 OZ)
- vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely (§ 760 - 763 OZ, obecné a tzv. sankční výživné)
- vyživovací povinnost otce k matce jeho dítěte (§ 920/1 OZ)
- vyživovací povinnost pravděpodobného otce k těhotné ženě (§ 920/2 OZ)

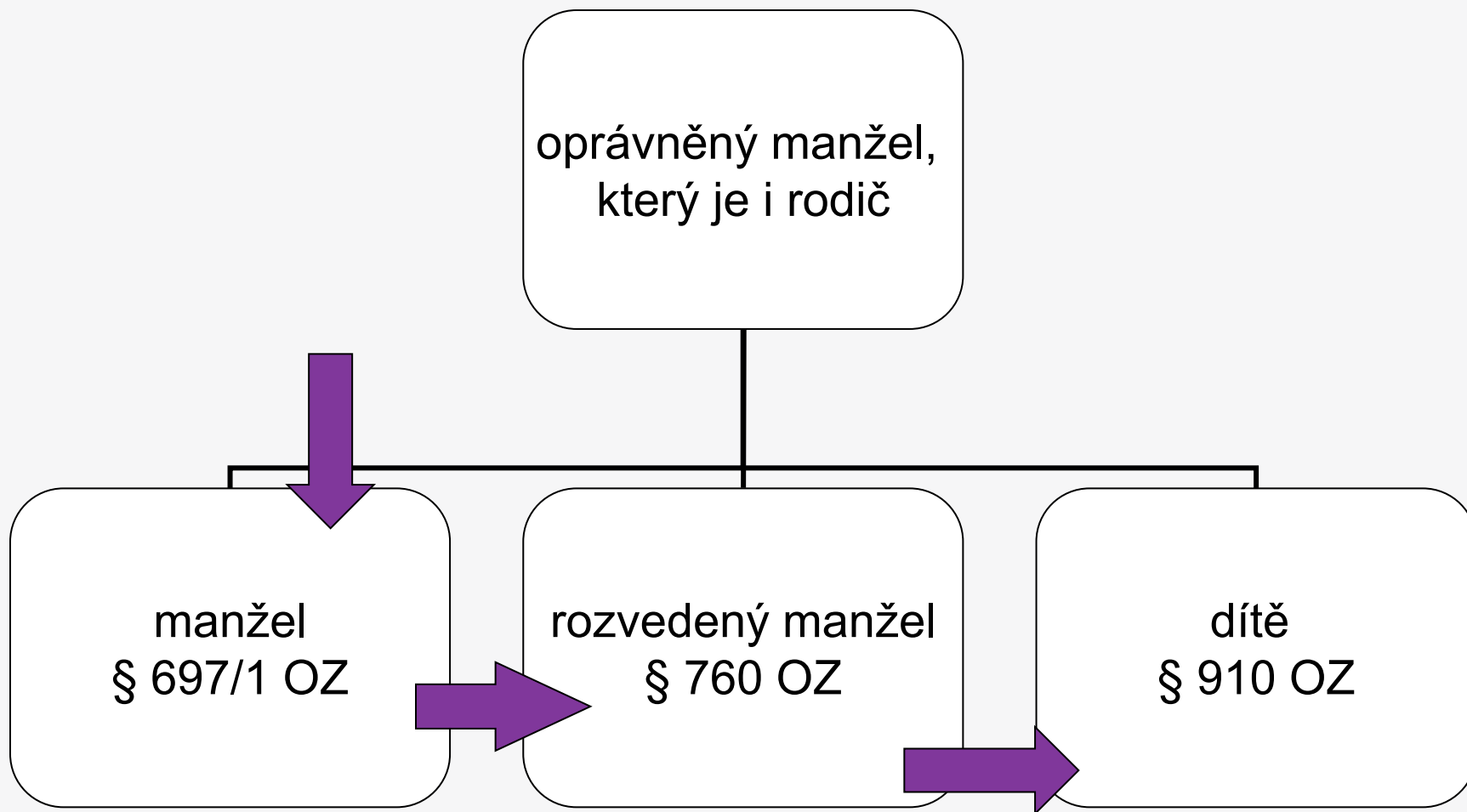
DRUHY VÝŽIVNÉHO PODLE ZÁKONA O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ

- vyživovací povinnost mezi partnery (§ 10 ZRP)
- vyživovací povinnost mezi bývalými partnery (§§ 11 ZRP, obecné a tzv. sankční výživné)

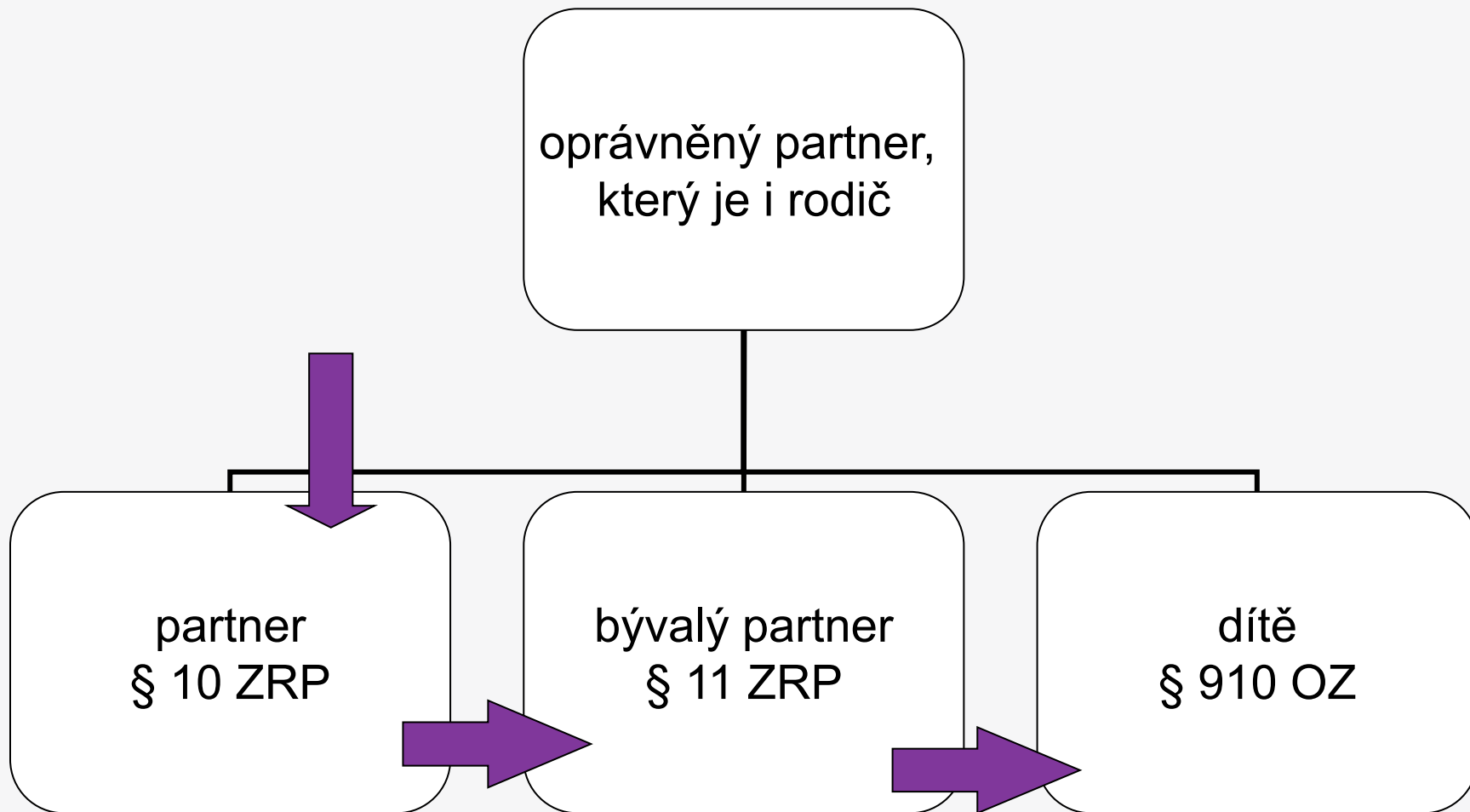

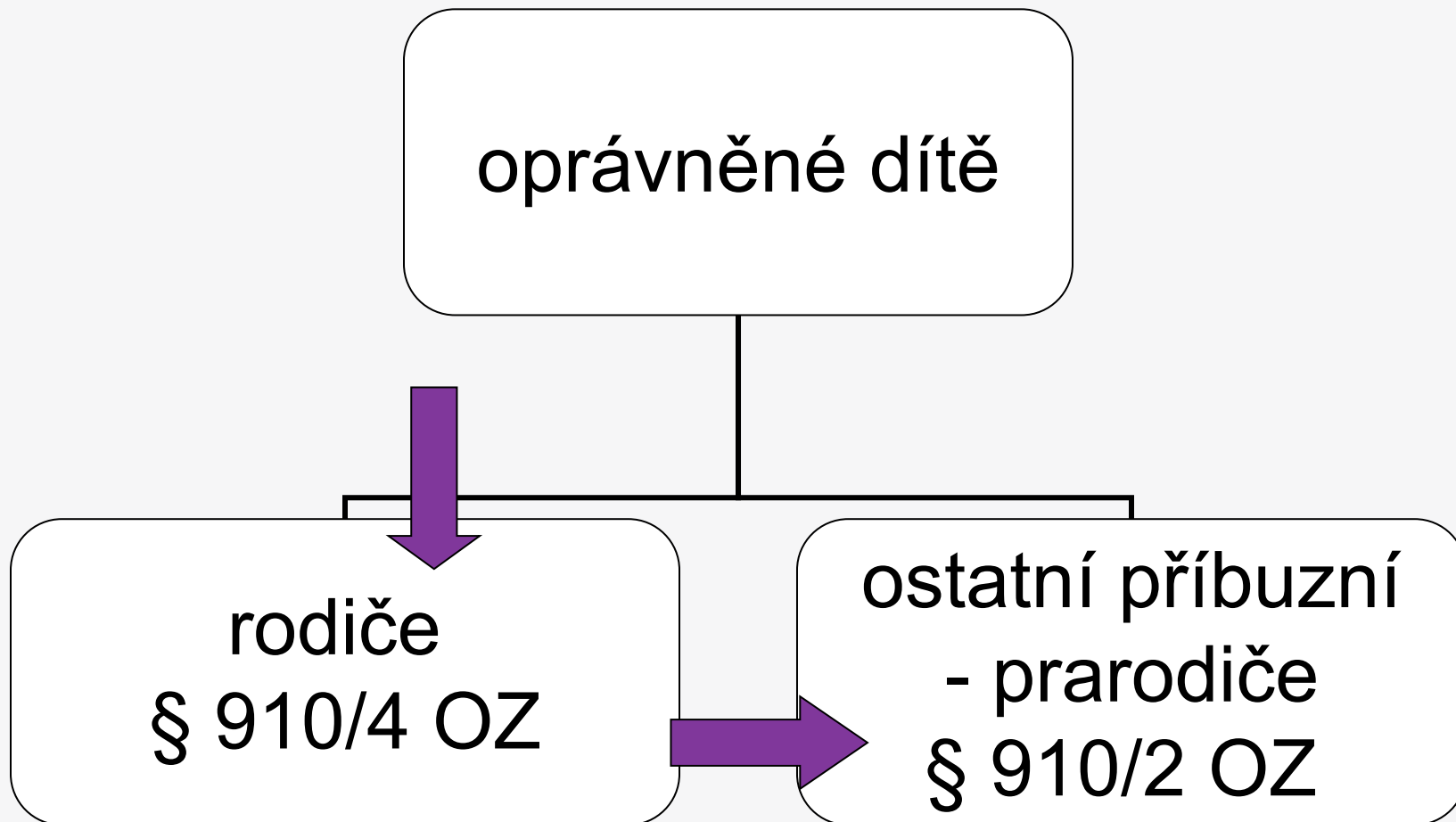
KONKURENCE JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ VÝŽIVNÉHO

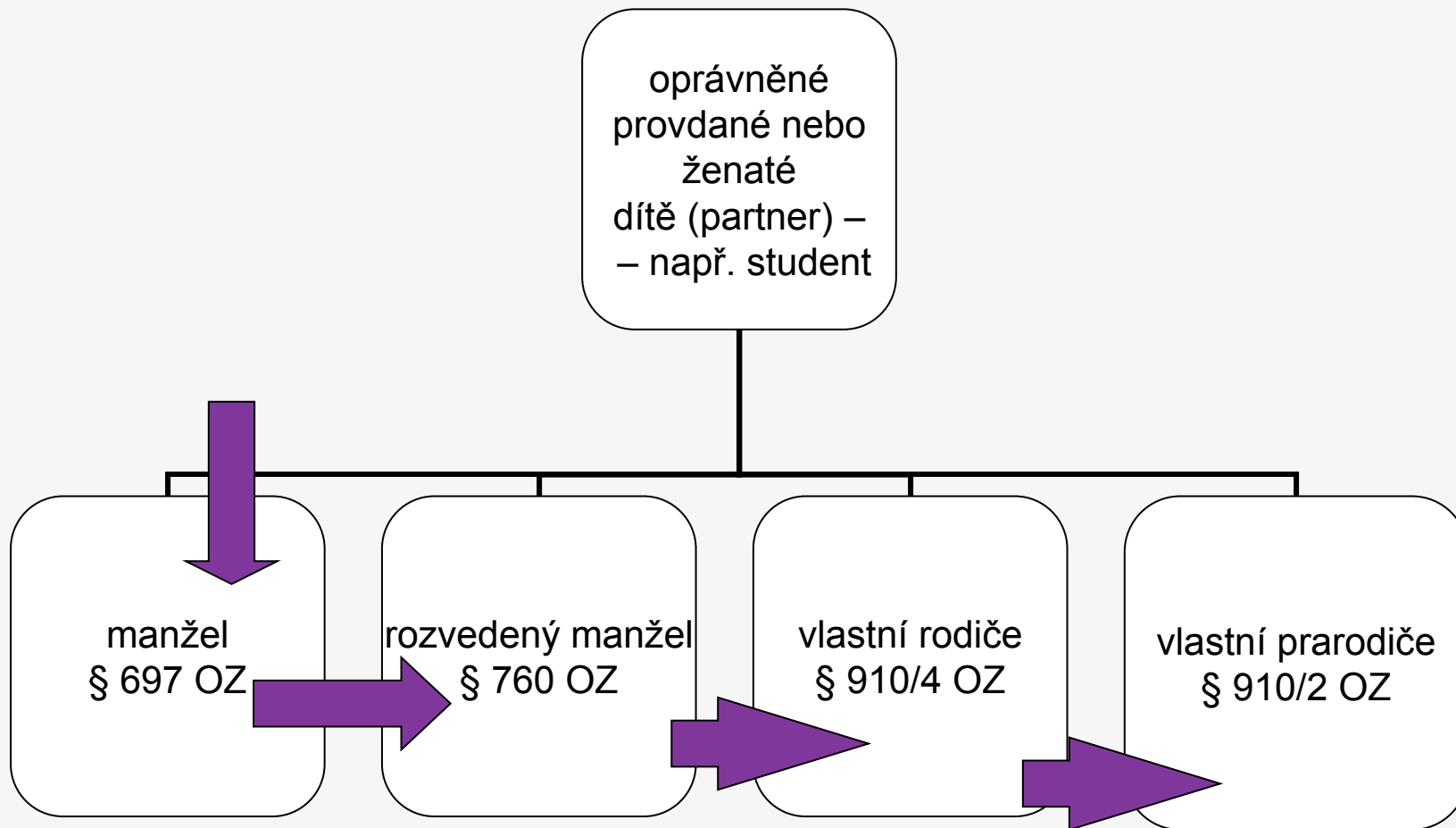
- něco upravuje výslovně zákon
- systematický a účeloslovný výklad
- judikatura

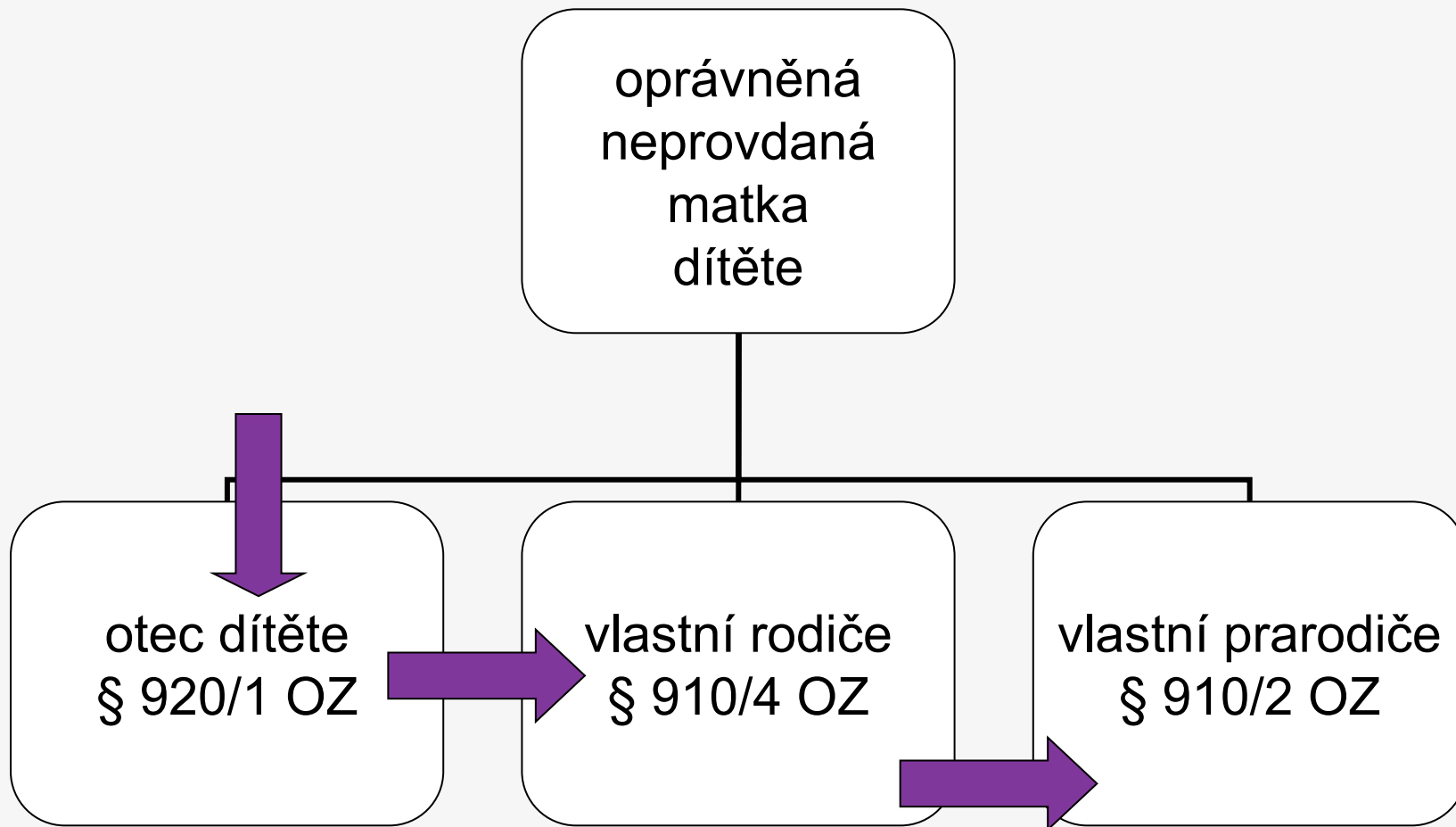

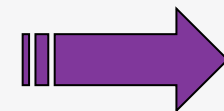

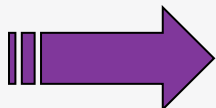

ROZSAH VÝŽIVNÉHO

- zákon *nezná objektivizaci výživného* (např. tabulky, procenta, dříve: metoda soudce Gerlicha), min. nebo max. výši (Slovensko: 30% životního minima na nezl. dítě); => doporučující tabulky MINISTERSTVA SPRAVEDLNOSTI
- výživné nemá spotřební charakter
- možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného *reálné i potencionální*: § 913 OZ, § 12/1 ZRP
- a
- odůvodněné potřeby oprávněného - zpravidla stav odkázanosti na výživu § 911 OZ

- *STEJNÁ ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ*
- *SLUŠNÁ VÝŽIVA*
- *PŘIMĚŘENÁ VÝŽIVA*
- *NUTNÁ VÝŽIVA (VÝŽIVNÉ Z POZŮSTALOSTI)*

Návrh doporučení výše výživného

Věk dítěte	Díl z platu připadající na výživné
0 - 5 let	11 - 15 %
6 - 9 let	13 - 17 %
10 - 14 let	15 - 19 %
15 - 17 let	16 - 22%
18 a více let	19 - 25%

SPLATNOST VÝŽIVNÉHO

- zejména pravidelné měsíční platby - § 921 OZ
  - lze i naturálně - osobní péče a poskytování bydlení
  - výjimky:
    - jednorázové platby
      - § 920/2, 3 OZ „zálohování“ výživného pravděpodobným otcem“
      - § 761 OZ „koupě rozvodu“ ODBYTNÉ
      - § 918 OZ „zálohování“ výživného rodičem
- x zálohování výživného státem (Slov., Rak.)
- ČR: zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi: § 32 - příspěvek na živobytí - část příspěvku na živobytí nahrazující neplacené výživné

ÚROKY Z PRODLENÍ

§ 1970 OZ

- JEN U PENĚŽITÉHO DLUHU

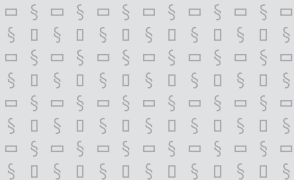
ZAPOČTENÍ

- znamená zánik závazku
- § 1988/1 OZ zákaz započtení u nezletilých nesevěprávných
  - sankce: absolutní neplatnost

VALORIZACE VÝŽIVNÉHO !?

- legislativní návrhy z poloviny 90. let
- valorizační klauzule v rozsudku
- doposud nebyly přijaty

ZMĚNA POMĚRŮ

- *clausula rebus sic stantibus x rei iudicata*
- § 99 o. s. ř.
- *snížení, zvýšení, zrušení soudem*

- *snížení nebo zrušení výživného u nezletilých dětí:
spotřebované výživné se nevrací*

ZÁNİK VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

■ absolutní:

- se zánikem statusu
- uzavřením manželství
- uplynutím doby

■ relativní:

- pomine-li stav odkázanosti na výživu
  - dítě je přechodně schopné se samo živit
- podstatná změna poměrů
  - ztráta zaměstnání, nemoc, soc. potřebnost, podnikatelské riziko, vazba

BEZDŮVODNÉ OBOHACENÍ

- následný regres
- § 2991 - 3005 OZ
  - popření otcovství
  - předběžné opatření dle § 920/2 OZ

VYMÁHÁNÍ VÝŽIVNÉHO

- Proces
  - Předběžná vykonatelnost
  - Přednostní pohledávka
  - Zvláštní postavení v rámci insolvence a exekuce
- Motivace
  - „neplatíš, nejezdíš“
- Sankce
  - Trestněprávní odpovědnost
- CIZINA
  - zálohování výživného státem a náhradní výživné

MOTIVACE

EXEKUČNÍ ŘÁD

§ 71a Exekuce pozastavením řídičského oprávnění

(1) Exekuční příkaz k pozastavení řídičského oprávnění povinného může exekutor vydat pouze tehdy, jestliže je v exekuci vymáhán nedoplatek výživného na nezletilé dítě.

(2) Exekuční příkaz se doručí orgánu, který vede registr řidičů podle zvláštního právního předpisu³²), oprávněnému a povinnému. Orgánu, který vede registr řidičů, nesmí být exekuční příkaz doručen dříve než povinnému.

(3) Dnem doručení exekučního příkazu povinnému se povinnému pozastavuje řídičské oprávnění udělené podle zvláštního právního předpisu. Po dobu pozastavení řídičského oprávnění držitel řídičského oprávnění nesmí řídit motorová vozidla. Exekuční příkaz se povinnému doručuje do vlastních rukou.

(4) Exekutor zruší exekuční příkaz pozastavením řídičského oprávnění,

a) prokáže-li povinný, že k uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má vyživovací povinnost, nezbytně potřebuje své řídičské oprávnění, nebo

b) zaplatí-li povinný nedoplatek výživného na nezletilé dítě.

Zrušení exekučního příkazu exekutor oznámí orgánu, který vede registr řidičů podle zvláštního právního předpisu.

SANKCE

■ TRESTNÍ ZÁKONÍK

196 Zanedbání povinné výživy

- (1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.
- (2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.

196a Zvláštní ustanovení o trestání

Pachateli trestného činu zanedbání povinné výživy (196) může soud uložit jako přiměřené omezení a přiměřené povinnosti uvedené v 48 odst. 4 i přiměřené omezení, aby se zdržel řízení motorových vozidel. Toto přiměřené omezení soud uloží zejména tehdy, je-li důvodná obava, že povinnost uhradit dlužné výživné bude mařena nebo ztěžována.

ZÁLOHOVÁNÍ VÝŽIVNÉHO STÁTEM A NÁHRADNÍ VÝŽIVNÉ

- Zálohování výživného státem (Polsko) - stát či obec přebírají vymáhání
- Fond náhradního výživného (Slovensko)
- ČR: pouze určitý kompenzační mechanismus v rámci PSocZab
zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

nahrazující

§ 32 - příspěvek na živobytí - část příspěvku na živobytí
neplacené výživné